

kat, a kormányzó pártnak gyakorlatilag nem maradt ellenzéke az országgyűlésben.³ Az új politikai rendszernek azzal biztosította a kellő szilárdságot és tekintélyt, hogy az ellenforradalmi jobboldal legszélsőségesebb csoportosulásait, ha föl nem is tudta még oszlatni, de lépésről lépésre lefegyverezte. A vezéreiket, köztük Gömböst is, beépítette rendszerébe, s a terroristáknak megkötötte a kezét. Mi több, Gömböst megbízták az 1922. évi választások előkészítésével, és egy darabig alelnöke is volt a pártnak. Bethlen miniszterelnöksége idején először államtitkári (1928), majd honvédelmi miniszteri posztot (1929) töltött be. Magyarország nemzetközi elismertségét csak fokozta Klebelsberg Kunó grófnak, az újító szellemű, népszerű vallás- és közoktatásügyi miniszternek a fantáziadús kultúr- és oktatási politikája. Magának Bethlennek a rangját jócskán megnövelték gyors diplomáciai sikerei, így Burgenland egy részének, benne Sopronnak és környékének megtartása,⁴ Magyarország felvétele a Népszövetségbe (1922. szeptember 18.), továbbá az az 50 millió dolláros újjáépítési kölcsön, amelyet 1924 júliusában a Népszövetség juttatott az országnak.

Bármilyen gyakorlatias és leleményes volt is Bethlen politikai és diplomáciai ügyekben, a szociális problémák kezelésben szűklátókörűség, reakciós szemlélet jellemezte működését. Hiába mutatta ki nem is egyszer együttérzését a nyomorgó paraszttal és munkásokkal, olykor atyai jóindulatot is tanúsítva irántuk, alapvetően ugyanazt a regresszív politikai vonalat vitte, mint háború előtti elődei. Az 1920. évi alságos agrárreformtörvény csöppet sem könnyített a föld nélküli parasztság sorsán,⁵ valójában jórészt csak azt a célt szolgálta, hogy az utódállamokban tervezett vagy már végre is hajtott gyökeresebb reformok hatását ellensúlyozza. A Trianon utáni Magyarország lényegében visszazökkent a háború előtti, félf feudális nagybirtokrendszerbe. A korábbi *status quo* szinte maradéktalan restaurációja közepette az ókonzervatív feudális-burzoá elit mindent elkövetett, hogy megőrizze és lehetőleg gyarapítsa is a maga kiváltságos társadalmi-gazdasági helyzetét. A kiegyezés korában az uralkodó elit úgy próbálta megőrizni előjogait, és a gazdasági lehetőségek, a szabadság és az egyenlőség kiterjesztésének követeléseivel szemben megvédelmezni, hogy felidézze „a nemzeti kisebbségek által képviselt” állítólagos „veszedelem” rémképét (lásd az 1. fejezetet). A háború után ugyanaz az osztály, ugyanabból a célból a „trianoni igazságtalanságokat” emlegette, illetve „a zsidók végzetes befolyására” hivatkozott. A konzervatív földbirtokos-pénzmágnás klikk meglehetősen sikeresen leplezte igazi céljait, hogy a hagyományos feudális-burzoá intézményeket életben tartsa és minél szilárdabbá tegye. E téren kapóra jött a revíziót követő irredentamozgalom, amely gyakorlatilag az egész országot átfogta, és a lakosság körében igen